LAReS

Lowlands
Archaeological
Research
Service

Een verkaveling aan de Profeetstraat en Sint Antoniusstraat te Ranst. Programma van Maatregelen

E.N.A. Heirbaut
C. Dockx

Colofon

Titel: Een verkaveling aan de Profeetstraat en Sint-Antoniusstraat te Ranst. Archeologienota.
Auteur: Elly N.A. Heirbaut & Caroline Dockx
Grafische illustraties/GIS: Elly N.A. Heirbaut

Rapportnummer: LAReS-rapport 164

Projectleider/veldwerkleider: Elly N.A. Heirbaut
Uitvoerder: LAReS, Lowlands Archaeological Research Service
Vestiging: Rozenlaan 15, 2980 Halle-Zoersel

Publicatiedatum: februari 2019
Publicatieplaats: Halle-Zoersel

Illustratieverantwoording voorblad: Uitsnede uit de kaart van Ferraris (1771-1778)

© LAReS bvba. Niets uit deze uitgave mag zonder bronvermelding worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door print-outs, kopieën, of op welke andere manier dan ook.

LAReS bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Deel II. Programma van Maatregelen

Inhoudsopgave

1 INLEIDING 4

1.1 RANDVOORWAARDEN 4
1.2 TECHNISCHE FICHE/ADMINISTRATIEVE GEGEVENS 5

2 AANLEIDING VOORONDERZOEK EN BESCHRIJVING WERKZAAMHEDEN 6

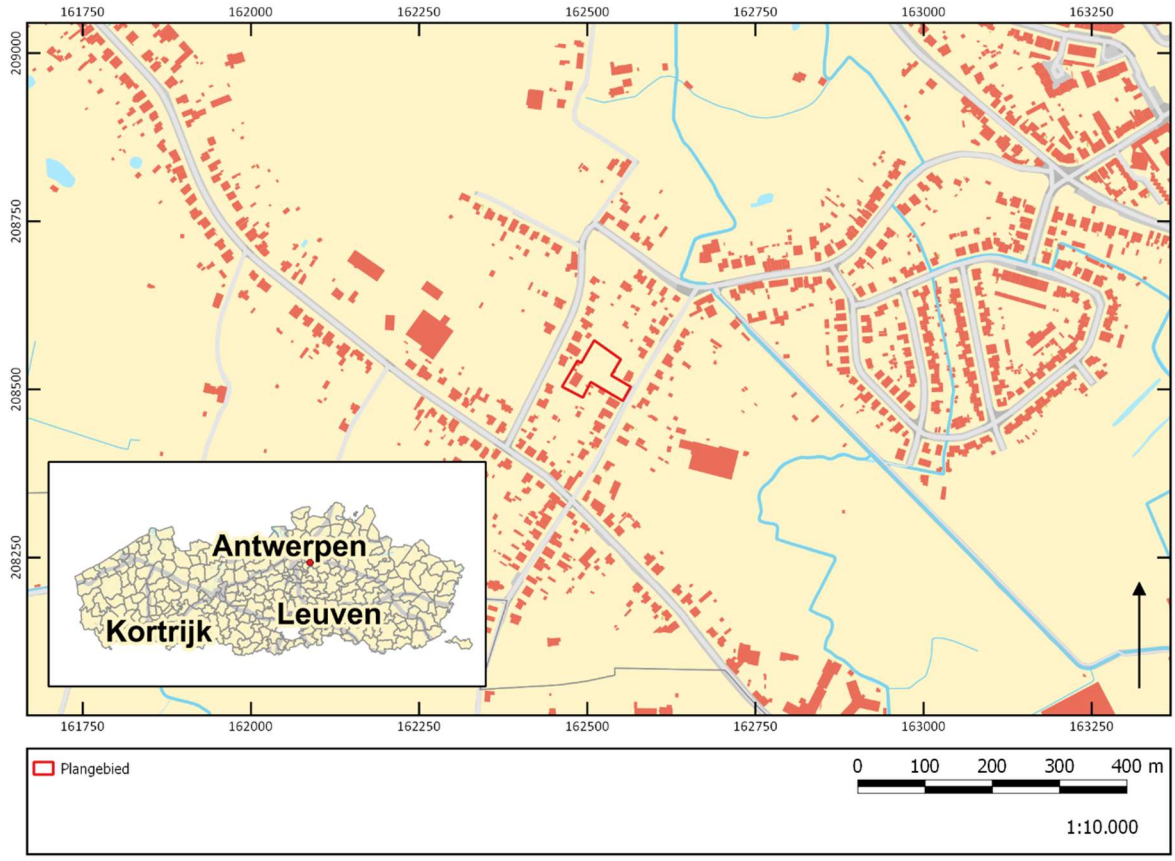
2.1 AANLEIDING VOORONDERZOEK 6
2.2 BESCHRIJVING VAN DE GEPLANDE WERKEN 6
2.3 IMPACT VAN DE WERKEN 6

3 SAMENVATTING VAN DE RESULTATEN VAN HET BUREAUONDERZOEK 8

LIJST VAN FIGUREN 10

1 Inleiding

Het plangebied is gelegen aan de Sint Antoniusstraat in Ranst (provincie Antwerpen). Het omvat zes percelen. In het noorden grenst het aan de Profeetstraat. Het gaat om onbebouwde delen van percelen en één bebouwd perceel met een totale oppervlakte van 4.424 m². Perceel 330 is aan de straatzijde in gebruik genomen als moestuin. Het achterliggende deel bestaat uit grasland met enkele bomen. Naast de aanpalende woning loopt er een oprit over dit perceel naar een loods op perceel 330z. Rond deze loods staan enkele bomen. Het achterliggende deel van perceel 330p is momenteel nog in gebruik als tuin van de eerder vermelde woning. Tot slot bevindt er zich op perceel 330x een zwembad. Het overige gedeelte is samen met perceel 330r in gebruik als tuin van de woning die aan de Profeetstraat grenzen.
De opdrachtgever plant het gebied te verkavelen in zes loten voor vijf nieuwbouwwoningen en een wegenis (fig. 1).

Figuur 1. Kadasterkaart met aanduiding onderzoeksgebied. ©LARES

1.1 Randvoorwaarden

nvt

1.2 Technische fiche/administratieve gegevens

Naam site	Profeetstraat, Sint Antoniusstraat, Ranst	
Ligging	Sint Antoniusstraat, 2520 Ranst	
Kadastrale gegevens	Ranst, 1e afdeling, sectie C, percelen 330x, 330y, 330r, 330p, 330s en 330z.	
Bounding Box	X	Y
	162738.796347	208629.288837
	162316.521346	208629.288837
	162738.796347	208406.245086
	162316.521346	208406.245086
Onderzoek	Archeologisch en geschiedkundig bureauonderzoek	
Projectcode	2019A426	
Uitvoerders/actoren	Elly N.A. Heirbaut, LAReS Caroline Dockx, LAReS	
Erkend archeoloog	Elly N.A. Heirbaut: OE/ERK/Archeoloog/2016/00162	
Nummer wettelijk depot	Niet van toepassing	
Termijn	februari 2019	
Geplande ingreep	Een verkaveling voor vijf nieuwbouwwoningen en een wegenis.	
Totaal oppervlakte plangebied	ca. 4.424 m²	
Geldende wetgeving en voorwaarden	Het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en het Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014. De nota werd opgesteld overeenkomstig de Code van Goede Praktijk. De totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft, bedraagt 3.000 m² of meer, zoals bepaald in artikel 5.4.2 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013.	
Randvoorwaarden	zie paragraaf 1.1	
Doelstelling	Het doel van deze archeologienota is om via de tot op heden beschikbare bronnen (bureauonderzoek) na te gaan wat het archeologische potentieel van het projectgebied is, wat de mogelijke bedreigingen zijn voor het eventueel aanwezige bodemarchief, en hoe hiermee dient omgegaan te worden.	
Thesaurus	Archeologienota, bureauonderzoek	

2 Aanleiding vooronderzoek en beschrijving werkzaamheden

2.1 Aanleiding vooronderzoek

De aanleiding voor het vooronderzoek is het verkrijgen van een bekrachtigde archeologienota naar aanleiding van een geplande verkaveling tussen de Profeetstraat en de Sint Antoniusstraat te Ranst (provincie Antwerpen).

2.2 Beschrijving van de geplande werken

Hiervoor volstaat het te verwijzen naar hoofdstuk 4 in deel I.

2.3 Impact van de werken

Het plangebied was historisch gezien in gebruik als akker. De bodemkaart geeft aan dat er sprake is van een plaggendek, wat impliceert dat dit gebied al vanaf de 14e eeuw in gebruik is als akkerland en stelselmatig opgehoogd is door de jarenlange bemesting. De toenmalige landbouw (omstreeks de 14e eeuw) kan de oorspronkelijke bodem al verstoord hebben maar dit zal nooit diepgaand zijn geweest gezien de beschikbare ploegen. In latere tijden, vanaf halverwege de 20e eeuw, zijn landbouwwerktuigen veel zwaarder en kan dieper geploegd worden. Dit zal echter minder impact hebben gehad op de oorspronkelijke, afgedekte bodem omdat er sprake is van een plaggendek van ca. 60 cm.
In de loop van de tweede helft van de 20e eeuw is er centraal op het plangebied een loods opgetrokken met een oppervlakte van ca. 285 m². Naast deze loods staan nog drie kleine bijgebouwen met elks een oppervlakte van ca. 20-21 m². Om toegang te verlenen tot deze loods is een oprit aangelegd met een oppervlakte van ca. 531 m². Op een aanpalend perceel is een zwembad uitgegraven met een oppervlakte van ca. 161 m², hierbij zijn de omringende terrassen niet meegerekend noch de ondergronds liggende infrastructuur voor het zwembad.

Volgens de informatie van de eigenaar is bij het afgraven van de bodem voor de bouw van de loods de vrijgekomen grond gebruikt om de rest van het terrein op te hogen. Hierbij zou de bouwvoor zijn afgegraven en is het ophogingspakket aangebracht. Vervolgens is hier weer bouwvoor over aangebracht. Dit zou betekenen dat de plaggenbodem niet meer intact zou zijn en dat de bodem al sterk vergraven zou zijn.
Om dit te verifiëren zijn vier controleboringen gezet. In geen enkele boring kon nog een plaggendek herkend worden: de bouwvoor is maximaal 15 cm dik. Hieronder ligt overal een ophogingspakket dat gekenmerkt wordt door een vlekkerige opbouw en de aanwezigheid van verschillende baksteenfragmentjes. Dit pakket is op de C-horizont gelegd.
De controleboringen geven met andere woorden aan dat het terrein al helemaal afgegraven is en dit tot op aanzienlijke diepte (aangezien de plag niet meer aanwezig is maar ook een B-horizont niet vastgesteld kon worden).

Bij verkavelingen is het niet mogelijk al een inschatting te maken van de uiteindelijke impact van de werken aangezien er bij het indienen van de verkavelingsaanvraag nog geen bouwplannen zijn opgemaakt. Om die reden wordt bij een verkaveling steeds uitgegaan van een maximale verstoring van de bodem en een eventuele aanwezige archeologische site. Echter, voor dit plangebied is uit de terreininspectie en de controleboringen gebleken dat het terrein in het verleden al helemaal vergraven is en dat nergens nog een intact bodemprofiel te bespeuren is.

3 Samenvatting van de resultaten van het bureauonderzoek

Op basis van het bureauonderzoek blijkt dat het plangebied gelegen is op een ondergrond bestaande uit tertiaire zandige sedimenten. Deze komen voor tot ca. 2,6 m -mv. Tijdens de laatste ijstijd zijn hierop lemige sedimenten afgezet waarin een droge leembodem met een diepe antropogene humus A-horizont is ontwikkeld. Het plangebied ligt op een heuvelrug tussen enkele waterlopen op een hoogte tussen 12,8 m +TAW en 13,2 m +TAW.

Historisch gezien is de ontwikkeling van Ranst te plaatsen in de middeleeuwen maar verschillende vondsten uit de steentijd, metaaltijden en Romeinse Tijd wijzen eveneens op bewoning in die tijd in de omgeving van het plangebied. Het gaat voornamelijk om losse vondsten die werden aangetroffen tijdens veldprospecties, maar een opgraving in de omgeving van het plangebied leverde sporen op uit de metaaltijden.

Vanuit de historische kaarten is gebleken dat het gebied in de laatste eeuwen als landbouwgrond is gebruikt en dat het pas vanaf halverwege de 20e eeuw in gebruik is genomen voor bebouwing. Deze komt langs de straatkant en centraal op het plangebied voor. De rest van het terrein is gebruik als tuin van de aanpalende woningen en als oprit om toegang te verlenen tot de centraal gelegen loods.

Potentiebepaling

Op basis van de landschappelijke situatie van het plangebied kan wel gesteld worden dat er een gradiëntsituatie aanwezig is: het plangebied is gelegen op een heuvelrug met ten oosten en ten westen enkele waterlopen op een afstand van minstens 156 m. Een dergelijke situatie is aantrekkelijk voor de jagers-verzamelaars uit het paleo- en mesolithicum. Bovendien zijn er al enkele vondsten uit de steentijd aangetroffen ten zuiden van het plangebied in een gelijkaardige landschappelijke context. Bijgevolg kan een middelhoge kans voorop gesteld worden voor het aantreffen van resten uit deze periode. Vondsten kunnen hierbij bestaan uit stenen artefacten, eventueel ook bot en houtskool kan aangetroffen worden. Ze kunnen onder het plaggendek of in de oudste fase van het plaggendek voorkomen. Onder het plaggendek tot de top van het tertiair kunnen ze in context voorkomen.

Vanaf het neolithicum wordt de landbouw geïntroduceerd. De aanwezigheid van vruchtbare gronden zijn hiervoor erg aantrekkelijk. In de omgeving van het plangebied zijn resten uit de metaaltijden en de Romeinse tijd bekend en kunnen dergelijke archeologische resten dan ook binnen het plangebied verwacht worden. De gunstige landschappelijke ligging is echter ook aantrekkelijk voor bewoning in de andere perioden; daarnaast kan ook niet uitgesloten worden dat er in de omgeving of in het plangebied een grafveld aangetroffen kan worden.
De kans op het aantreffen van een site vanaf het neolithicum kan bijgevolg als middelhoog benoemd worden. Deze middelhoge potentie loopt evenwel door tot en met de late middeleeuwen, zoals ook blijkt uit de verschillende vondsten uit de vroege tot late middeleeuwen. Vondsten kunnen bestaan uit stenen, metalen of ceramische

resten. Verder kunnen ook sporen als paalsporen, haardsporen of kuilen voorkomen. Resten kunnen onder het plaggendek of in de oudste fase van het plaggendek voorkomen. Onder het plaggendek kunnen de resten en sporen zich in context bevinden.

Vanaf de nieuwe tijd is op basis van historische kaarten te zien dat het plangebied onbebouwd was. Vanaf dan is er een lage kans op het aantreffen van archeologische resten. De kans is klein dat er structuren, sporen of andere resten onder het plaggendek zullen aangetroffen worden.

Kennisvermeerderingspotentieel

Er zijn voldoende argumenten om te stellen dat het plangebied zich in een archeologisch interessante zone bevindt, hoewel de huidige archeologische kennis toch nog als enigszins beperkt kan worden beschouwd. Er is weinig geweten over het plangebied en de aangrenzende terreinen, zodat onbekend is wat er zich hier aan mogelijke archeologische resten in de bodem kan bevinden. Anderzijds is gebleken dat het plangebied deels bebouwd is en dus mogelijk ook lokaal verstoord. Het grootste deel van het plangebied is echter onbebouwd.
De terreininspectie met controleboringen heeft uitgewezen dat de bodem in dit plangebied al sterk en diepgaand verstoord is toen de vrijgekomen grond van het afgraven van de bodem voor de bouw van de loods op het terrein is aangebracht. Hierbij is de bouwvoor (plag) volledig afgegraven, waarbij de bodem tot in de C-horizont is verstoord. De bovenstaande potentie voor archeologische sites vanaf de steentijd tot en met de middeleeuwen moet hierdoor naar beneden worden bijgesteld. Er is nergens een intacte bodem aangetroffen waardoor de kans op het treffen van een steentijdsite in situ zeer gering is. Gezien de diepe afgraving van de bodem tot in de C-horizont is de kans op het treffen van een goed bewaarde archeologische site daterend vanaf het neolithicum ook klein; alleen diep ingegraven sporen zullen nog enigszins goed bewaard zijn gebleven.

Verder archeologisch onderzoek in het plangebied zal dus weinig tot geen informatie opleveren over de menselijke aanwezigheid in dit gebied. Het kennisvermeerderingspotentieel wordt als klein ingeschat.

Aanbevelingen

Vanuit de bureaustudie kan geconcludeerd worden dat er voor dit terrein sprake is van een geringe potentie wat betreft de periode paleolithicum tot en met de middeleeuwen. Verder archeologisch vooronderzoek wordt daarom niet geadviseerd vanuit een kosten-batenanalyse, waarbij rekening is gehouden met de inspanning van verder onderzoek in functie van kennisvermeerdering. Er is dan ook geen programma van maatregelen opgesteld.

Lijst van figuren

projectcode	fig.nr.	type	onderwerp	schaal origineel	schaal afbeelding
2019A426	1	kadasterkaart	aanduiding van plangebied op GRB	1:10.000	1:10.000